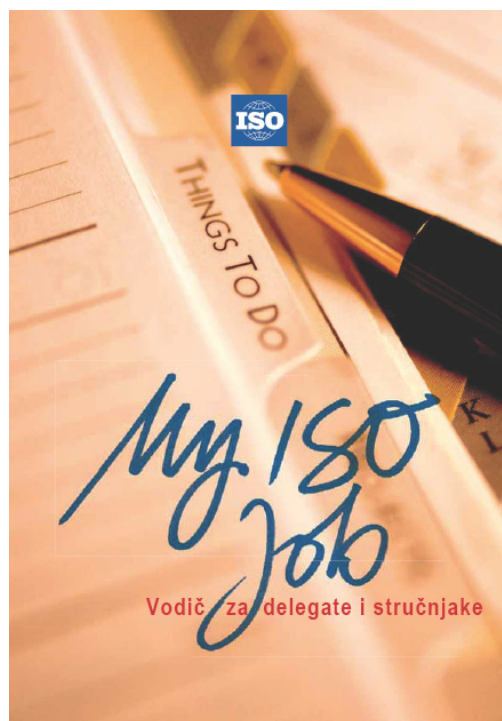

THINGS TO DO

My ISO
Job

Vodič za delegate i stručnjake

Sadržaj

Dobrodošli u ISO	1	12	Glasovanje u ISO-u
Ukratko	2	12	Autorska prava
Potreba za međunarodnim normama	3	13	Politika prema patentima
ISO i svjetska trgovina	5	13	Povjerljivost
Svjetska suradnja	6	14	ISO-ove publikacije
Članstvo u ISO-u	7	16	Predsjednik i tajnik ISO-ovog odbora
Upravljačka struktura ISO-a	8	17	Tehnički voditelji programa
Struktura odbora	9	18	Tko je tko na ISO-ovom sastanku
Tajništva odbora	9	19	Priprema za sastanak
Članstvo u ISO-ovim odborima	10	20	Izvještavanje medija o rezultatima
<i>Direktive</i>	11	21	Korisne adrese
Faze koje dovode do nove norme	11	21	Časopisi koje vrijedi čitati

Dobrodošli u ISO

Čestitamo vam na imenovanju za delegata normizacijskog odbora ISO-a. Ovaj je dokument pripremljen za vas ili zato što ste imenovani članom delegacije nacionalnoga normirnog tijela ili zato što vas je na sličan način imenovala koja organizacija povezana s ISO-om kako biste sudjelovali na sastancima i u radu određenoga ISO odbora. Ovaj je dokument namijenjen i stručnjacima koji su imenovani za sudjelovanje u radu ISO-ovih radnih skupina.

On vam daje osnovne informacije o ISO-u i njegovim metodama rada te informacije o sudionicima u našem procesu razvoja norma i pomoć u vašemu djelotvornome sudjelovanju u tehničkome radu ISO-a. Iz očitih razloga ne može biti sveobuhvatan, pa ako želite naučiti više, možete se poslužiti stranicom ISO Online (www.iso.org), koja sadržava znatnu

količinu informacija o ISO-u općenito ili ISO TC portalom (www.iso.org/tc) na kojem se nalazi mnogo javno dostupnih informacija o tehničkome radu organizacije.

Ako imate bilo kakve primjedbe ili prijedloge za poboljšanje ovoga dokumenta, slobodno ih pošaljite na Središnje tajništvo ISO-a na adresu delegates@iso.org.

Središnje tajništvo ISO-a smješteno je u Ženevi (Švicarska).

Ovaj informativni dokument namijenjen je delegatima i stručnjacima koji sudjeluju u tehničkome radu ISO-a. Mjerodavne su međutim sljedeće publikacije:

ISO Statutes and Rules of Procedure (ISO Statut i Poslovnik)

ISO/IEC Directives – Part 1

Procedures for the technical work (ISO/IEC direktive – 1. dio: *Postupci tehničkog rada*)

ISO/IEC Directives – Part 2

Rules for the structure and drafting of International Standards (ISO/IEC direktive – 2. dio: *Postupci za ustroj i sastavljanje međunarodnih norma*)

ISO/IEC Directives, Supplement

Procedures specific to ISO (ISO/IEC direktive, dopuna Postupci koji se posebno odnose na ISO)

Ukratko

- **Čime se ISO bavi**

Razvija međunarodne norme za proizvode, usluge, procese, materijale i sustave te za ocjenu sukladnosti, upravljačke i organizacijske postupke.

- **Čime se ISO ne bavi**

Ne provodi certifikaciju sukladnosti sa svojim normama, uključujući ISO 9001:2000 ili ISO 14001:2004.

- **Čemu služe ISO norme**

Pomažu da se osigura kvaliteta, zaštita okoliša, sigurnost, ekonomičnost, pouzdanost, kompatibilnost, funkcionalna spojivost, djelotvornost, učinkovitost i druga bitna svojstva; olakšavaju trgovinu i šire tehnologiju.

- **Kako prepoznati ISO normu**

ISO norme nose logotip ISO-a i oznaku „International Standard“.

- **ISO – organizacija**

Sastoji se od mreže nacionalnih normiranih tijela iz svih regija svijeta koja su najrepresntativnija za normizaciju u svojim zemljama i radi u partnerstvu s međunarodnim organizacijama kao što su Organizacija ujedinjenih naroda, njezine specijalizirane agencije i Svjetska trgovinska organizacija.

- **ISO – ime**

Izvedeno je od grčke riječi *isos*, što znači jednak. Dugi oblik „International Organization for Standardization“ (Međunarodna organizacija za normizaciju) zahtijeva prijevod, ali bez obzira na jezik, kratki je oblik uvijek ISO.

- **Podrijetlo ISO-a**

Osnovani su ga 1946. godine predstavnici 25 zemalja, a počeo je s radom 23. veljače 1947. godine

Potreba za međunarodnim normama

Na početku 21. stoljeća, globalizacija trgovine i mnoga druga pitanja, kao što su sigurnost, zdravlje ili okoliš, stvaraju sve veću potrebu za međunarodnim normama kakve izrađuje ISO na temelju konsenzusa na dvije razine – između zemalja i među interesnim stranama – norme te vrste traženije su nego ikada.

Politički kontekst u kojem se razvijaju međunarodne norme bitno se promijenio širenjem članstva i područja rada Međunarodne trgovinske organizacije, povećanjem broja ugovora o slobodnoj trgovini, zahtjevima za boljom državnom upravom, koncentracijom industrije u sve globalnijim tvrtkama, sve većim utjecajem nevladinih organizacija (NVO) za pravedniji i održiviji razvoj te sve većim zahtjevima javnosti za društvenom odgovornošću gospodarskih subjekata.

Tvrtke stoga trebaju pratiti svoju trostruku bilancu, gospodarsku, ekološku i socijalnu, kako bi osigurale svoj održivi razvoj istodobno doprinoseći održivom razvoju planeta. Međunarodne norme u sve većoj mjeri pomažu u ostvarivanju tog cilja. Sa zbirkom od preko 15 tisuća međunarodnih norma, koje razvijaju i promiču same interesne strane u mreži od 156 nacionalnih tijela i 580 povezanih organizacija,

ISO vodi u proizvodnji međunarodnih norma.

Napomena: Podaci od 1. listopada 2005.

Gospodarska dimenzija

ISO-ova je početna i još uvijek najvažnija misija stvaranje međunarodnih norma koje pomažu u širenju tehnologije, funkcionalnoj spojivosti dijelova i opreme, ocjeni njihovih tehničkih svojstava i, u općenitijemu smislu, trgovinskim i poslovnim odnosima. Potreba za istinski globalnim normama povećava se pojavom novih tržišta, novih sudionika na tržištu i novih snažnih gospodarstava. To je dovelo do visoke razine uključenosti stručnjaka u rad ISO-a, gdje mogu ostvariti prednosti od odgovarajućih mehanizama za stvaranje globalnoga konsenzusa i primjene načela: „*učini to jednom, učini to na ispravan način, učini to na međunarodnoj razini*“ („*Do it once, do it right, do it internationally*“).

Ekološka dimenzija

Zaštita okoliša pitanje je od posebne važnosti za ISO. Aktivnosti proizvodnje i preradbe te sami proizvodi u središtu su pažnje tema o globalnom zagrijavanju i održivu razvoju.

ISO nudi široki portfelj norma koje se odnose na okoliš te obuhvaćaju pitanja od uzorkovanja, ispitivanja i analitičkih metoda do analize životnog ciklusa proizvoda, upravljanja

okolišem ili kvantifikacije i verifikacije emisija stakleničkih plinova.

Socijalna dimenzija

Svijest o gospodarskim i ekološkim koristima od međunarodnih norma polako, ali sigurno prodire do upravnih odbora tvrtka i vladinih tijela. Najnovije je postignuće shvaćanje da normizacija može osigurati znatne koristi i u socijalnoj sferi. Već se velik broj ISO norma odnosi na zdravlje i sigurnost na radnome mjestu, u prijevoznim sredstvima ili kod kuće, od sigurnosnih zahtjeva za određenu

opremu do ergonomije i pristupačnosti. Nova područja uključuju pitanja kao što su procjena rizika, upravljanje sigurnošću, biometrija, osiguravanje intermodalnog lanca opskrbe, sprečavanje i odgovaranje na prirodne katastrofe ili upravljanje informatičkom sigurnošću.

Svijest javnosti dovela je do sve većeg interesa vlasti, medija i ulagača za etično ponašanje proizvođača i trgovaca namalo. ISO je pokrenuo i razvoj međunarodne norme koja daje upute za društvenu odgovornost.

ISO: platforma za globalnu uspješnost

ISO nastavlja ispunjavati svoju međunarodnu ulogu učinkovitog pokretača industrijskih sektora tako što ih opskrbljuje tehničkim normama koje su im potrebne, prilagođavajući ih razvoju tehnologije, povećanom interesu za okoliš ili sigurnost i širenju informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Međutim, tehnologija, industrija i gospodarstvo ne nalaze se u zrakopraznome prostoru. Oni funkcioniraju u širemu globalnom sustavu koji ima gospodarsku, ekološku i socijalnu dimenziju. Misija ISO-a proširila se na osiguravanje osnove za razvijanje globalno važnih norma koje se temelje na konsenzusu, a pomažu organizacijama da odgovore na izazove s kojima su suočene u sve tri dimenzije održivoga poslovanja.

ISO i svjetska trgovina

WTO Sporazum o tehničkim zaprekama u trgovini (*Agreement on Technical Barriers to Trade*), koji uključuje Kodeks dobre prakse za izradbu, prihvaćanje i primjenu norma (Code of Good Practice for the Preparation, Adoption and Application of Standards), prepoznaje važan doprinos koji međunarodne norme i sustavi ocjene sukladnosti mogu imati na poboljšanje djelotvornosti proizvodnje i olakšavanje međunarodne trgovine.

ISO u potpunosti primjenjuje šest načela koja je usvojio TBT (*Technical Barriers to Trade – Tehničke zapreke u trgovini*) odbor, a kojih se trebaju pridržavati međunarodna normizacijska tijela: transparentnost, otvorenost, nepristranost i konsenzus, djelotvornost i važnost, dosljednost i razvojna dimenzija.

ISO-ova politika globalne važnosti potanko prikazuje načela koja su u skladu s načelima WTO-a i upute za provedbu kako bi se osiguralo da ISO norme:

- nude djelotvoran odgovor na globalne zahtjeve s obzirom na razvoj, tržišne potrebe i razvoj znanosti/tehnike
- ne narušavaju tržišta i nemaju štetne učinke na pravedno natjecanje
- ne koče inovativnost ili tehnološki razvoj
- ne daju prednost zahtjevima određenih zemalja ili regija te se

usredotočuju na tehnička svojstva umjesto da propisuju dizajn.

Povećanje sudjelovanja ISO-ovih članica zemalja u razvoju i jačanje njihove normizacijske infrastrukture težište su ISO-ova *Petogodišnjeg plana za zemlje u razvoju* (*ISO Five-year Plan for Developing Countries*).

Plan ima pet ključnih ciljeva:

- poboljšati svijest
- razviti sposobnosti
- povećati nacionalnu i regionalnu suradnju
- razviti elektroničku komunikaciju i stručno poznavanje informatičkih alata
- povećati sudjelovanje u vođenju i tehničkome radu ISO-a.

Svjetska suradnja

ISO surađuje sa svoja dva sektorski utemeljena međunarodna partnera, IEC-om (Međunarodno elektrotehničko povjerenstvo) i ITU-om (Međunarodna telekomunikacijska unija). Tri organizacije, kojima je sjedište u Ženevi (Švicarska), osnovale su *Svjetsku suradnju na normama (World Standards Cooperation – WSC)* kao stjecište svojih udruženih strateških aktivnosti.

ISO surađuje s Organizacijom ujedinjenih naroda i njezinim specijaliziranim agencijama i povjerenstvima, posebno s onima koje su uključene u usklađivanje propisa i javnih politika kao što su:

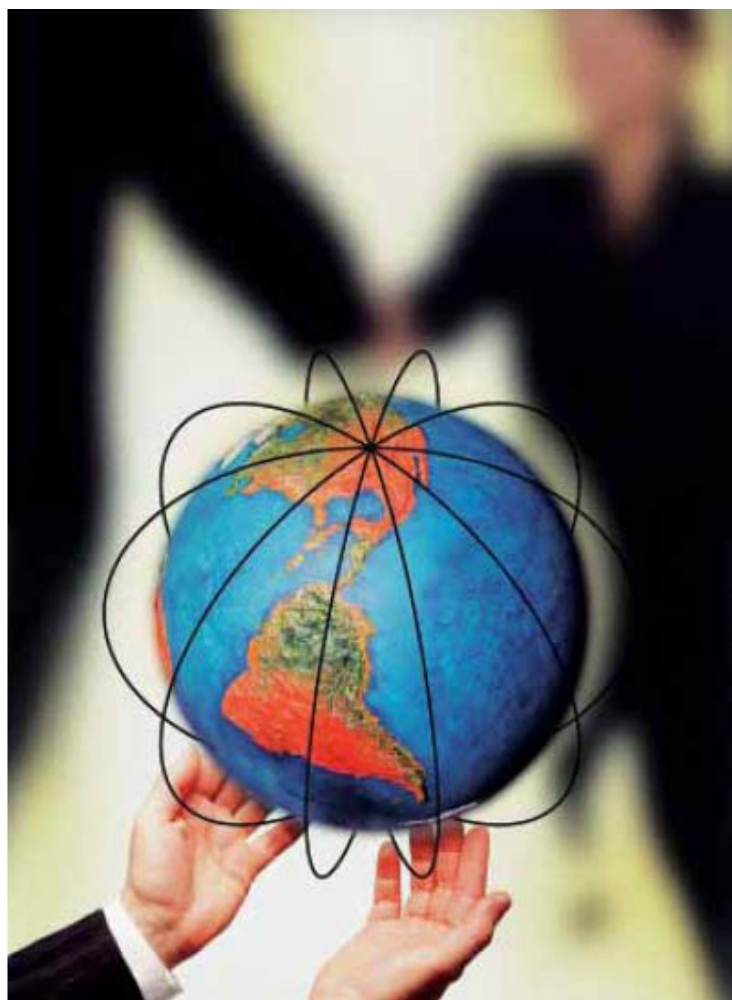
- Povjerenstvo CODEX Alimentarius - za mjerenje, upravljanje i sljedivost kvalitete i sigurnosti hrane
- IMO, Međunarodna pomorska organizacija - za osiguravanje pomorskoga i intermodalnoga prijevoza
- UN-ova Ekonomska komisija za Europu, npr. za uporabu ISO norma u vezi sa sigurnošću motornih vozila ili prijevozom opasnih roba
- WHO, Svjetska zdravstvena organizacija za medicinske tehnologije
- WTO-T, Svjetska turistička organizacija za kvalitetu usluga povezanih s turizmom

6 My ISO job

ili s onima koje se bave pribavljanjem pomoći i potpore zemljama u razvoju kao što su Konferencija ujedinjenih naroda za trgovinu i razvoj (UNCTAD), Organizacija ujedinjenih naroda za industrijski razvoj (UNIDO) i Međunarodni trgovački centar (ICT).

ISO-ovi tehnički odbori imaju formalnu vezu s približno 580 međunarodnih organizacija, koje nadopunjuju mrežu ISO-ovih nacionalnih članova.

Podupiru se i veze s međunarodnim skupinama interesnih strana. ISO je institucionalni član Svjetskoga gospodarskog foruma (*World Economic Forum*), povećao je svoju suradnju s nevladinim

organizacijama koje predstavljaju društvene ili strukovne interese kao što su Međunarodna organizacija potrošača (Consumers International), Svjetsko poslovno vijeće za održivi razvoj (World Business Council on Sustainable Development) ili Međunarodni savez korisnika norma (International Federation of Standards Users – IFAN) te redovito surađuje s važnijim međunarodnim organizacijama koje se bave mjeriteljstvom, kvalitetom, akreditacijom i ocjenom sukladnosti.

Mnogi od članova ISO-a članovi su i regionalnih normiranih organizacija. To ISO-u olakšava povezivanje s aktivnostima regionalnih organizacija širom svijeta. ISO je priznao šest regionalnih normiranih organizacija koje predstavljaju Afriku, arapske zemlje, područje pokriveno Zajednicom nezavisnih država, Europu, Latinsku Ameriku i jugoistočnu Aziju. Ta priznanja temelje se na obvezi regionalnih tijela da će prihvatiti ISO norme, gdje je god to moguće bez promjene, kao nacionalne norme svojih članova i da će razvoj različitih norma pokretati samo ako ne postoje odgovarajuće ISO norme za izravno prihvaćanje. Osim toga, ISO je povezan s organizacijom koja pokriva tihooceansko područje.

Članstvo u ISO-u

Postoje tri vrste članstva u ISO-u:

Tijela članovi

Tijelo član ISO-a nacionalno je tijelo koje je najreprezentativnije za normizaciju u svojoj zemlji. Članom ISO-a može postati samo jedno takvo tijelo u jednoj zemlji. Tijela članovi imaju pravo sudjelovati i ostvarivati puna glasačka prava u svakome ISO-ovom tehničkom odboru i odboru za politiku. Mogu upotrebljavati ISO norme kao osnovu za svoje nacionalne norme.

Dopisni članovi

Dopisni je član najčešće organizacija u određenoj zemlji koja još nije u potpunosti razvila nacionalnu normirnu djelatnost. Dopisni članovi ne sudjeluju aktivno u tehničkom radu i u razvoju politike, ali imaju pravo biti u potpunosti obaviješteni o radu koji ih zanima te mogu upotrebljavati ISO norme kao osnovu za svoje nacionalne norme.

Članovi pretplatnici

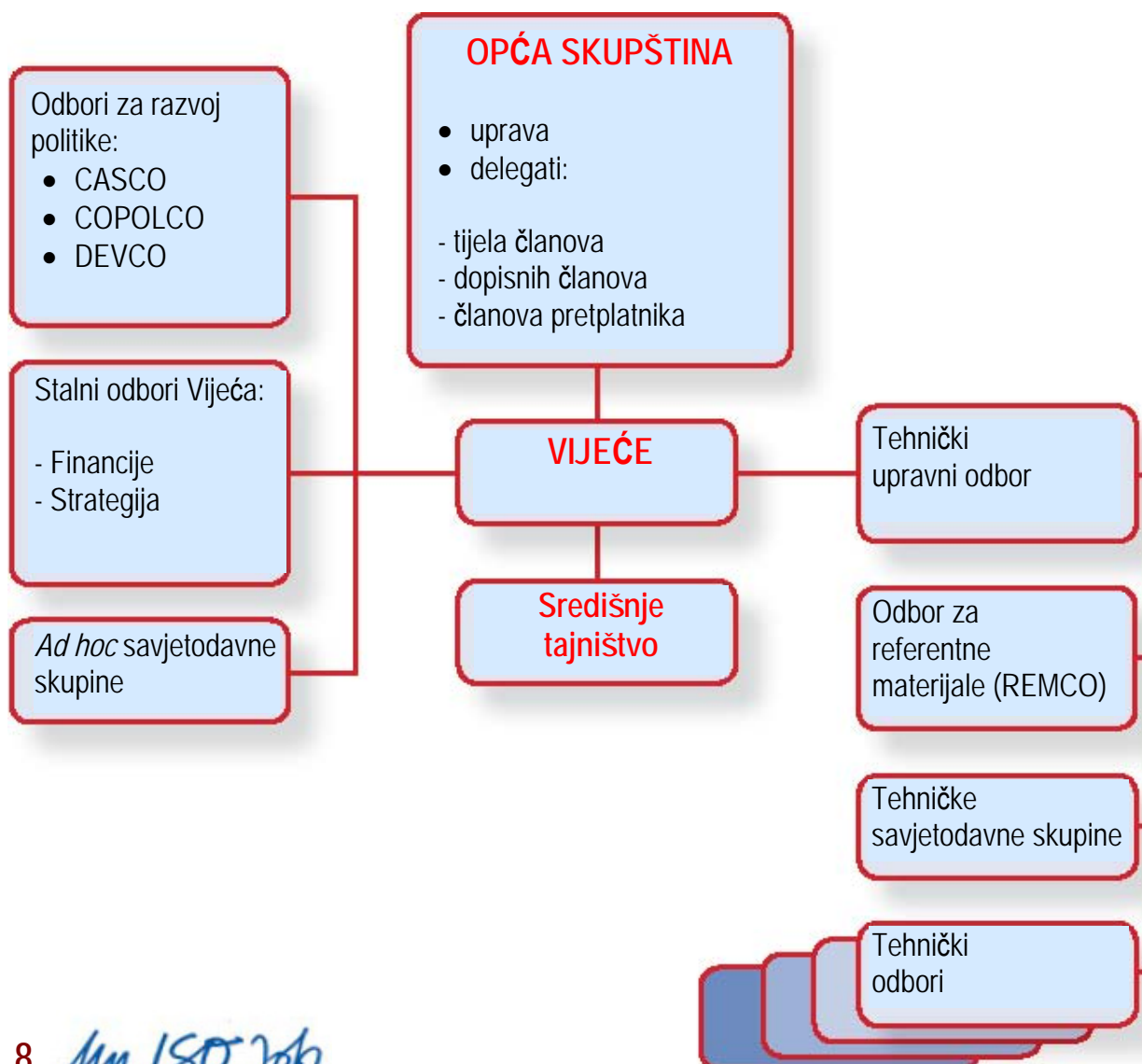
Član pretplatnik plaća umanjenju članarinu koja mu ipak omogućuje da održava kontakt s međunarodnom normizacijom. Ta kategorija članstva uvedena je za zemlje s veoma malim gospodarstvom.

Upravljačka struktura ISO-a

ISO-ovo usmjerenje tijekom sljedećih pet godina uređeno je njegovim *Strateškim planom* 2005.-2010. koji je odobrila Opća skupština u rujnu 2004. godine.

Opću skupštinu čini sastanak uprave ISO-a i delegata koje su imenovala tijela članovi. Dopisni članovi i članovi pretplatnici mogu biti prisutni kao promatrači.

Provedbom ISO-ova Strateškoga plana i ISO-ovih politika upravlja Vijeće ISO-a, pod kojim je nekoliko odbora za razvoj politike: za pitanja zemalja u razvoju (DEVCO), pitanja potrošača (COPOLCO) i ocjenu sukladnosti (CASCO). Vijeću ISO-a odgovoran je i Tehnički upravni odbor (*Technical Management Board*), a zadužen je za opće upravljanje tehničkim radom te za više tehničkih savjetodavnih skupina.

Struktura odbora

Razvoj norma provode tehničke skupine čijem radu doprinosi široki niz povezanih odbora na nacionalnoj razini i od povezanih organizacija s regionalnim ili međunarodnim vezama.

Tehnički rad obavlja se pod općom upravom **Tehničkog upravnog odbora**. On je odgovoran za uspostavu raznih tehničkih odbora (TC), imenovanje predsjednika tehničkih odbora i praćenje napretka tehničkog rada. Odgovoran je i za direktive, koje u biti predstavljaju pravila razvoja međunarodnih norma.

Tehničke odbore osniva **Tehnički upravni odbor** za pojedine industrije ili opća područja sa zadatkom da razvijaju međunarodne norme ili druge ISO-ove publikacije prema potrebama odgovarajućeg sektora.

Tehnički odbor može osnovati jedan ili više **pododbora** koji se usredotočuju na određene dijelove sveukupnih potreba za normama. Nadalje, mogu se osnivati i podskupine kao **radne skupine** za određene zadatke u okviru općega programa. Osim tih tijela, za pomoć aktivnostima mogu se osnivati savjetodavne skupine, studijske skupine, *ad hoc*-skupine i uređivački odbori.

Tajništva odbora

Odgovornost je za vođenje ISO-ova tehničkog rada decentralizirana. Svaki ISO-ov tehnički odbor ili pododbor ima administrativnu potporu jednog od ISO-ovih tijela članova (tajništvo) koje je aktivni član (P-member) odbora. Od tajništva se međutim zahtijeva da bude neutralno i da se distancira od nacionalnog stajališta. Član ISO-a koji daje potporu u obliku tajništva, izravno ili delegiranjem, potpisuje

„ugovor o uslugama“ u kojem se utvrđuju njegove obveze.

Tajnici odbora (osobe koje je imenovalo tijelo član koje drži tajništvo) odgovorni su za administrativnu organizaciju rada odbora i u upravljanju radom odbora usko surađuju s predsjednikom odbora.

Članstvo u ISO-ovim odborima

Sva tijela članovi i dopisni članovi ISO-a mogu biti izabrani u članstvo ISO-ovih odbora. Postoji nekoliko vrsta članova.

Aktivni članovi (*participating members* ili *P-members*) su tijela članovi ISO-a koji žele imati aktivnu ulogu u radu tehničkog odbora ili pododbora. Osim dužnosti da igraju aktivnu ulogu u radu svojega odbora, imaju i obvezu da glasuju na svim službenim glasovanjima u vezi s radom odbora. Dužnost im je pronaći stručnjake koji mogu doprinijeti aktivnostima odgovarajuće radne skupine. Rade na pripremi međunarodnih norma i svojim nacionalnim organizacijama osiguravaju put za povratne informacije.

Promatrački članovi (*observers* ili *O-members*) uključuju one koji žele pratiti razvoj norme, a možda dati i doprinos radu, bez obveze aktivnog sudjelovanja. Ta vrsta članstva otvorena je tijelima članovima i dopisnim članovima ISO-a.

Partnerska pomoć (*twinning*) uvedena je kako bi se zemljama u razvoju pomoglo da intenzivnije sudjeluju u tehničkome radu ISO-a. Partnerska pomoć omogućuje tijelu članu u zemlji u razvoju da traži pomoć od tijela člana u razvijenoj zemlji. Namjera je osigurati da zemlja u razvoju može imati korisniju ulogu u procesu razvoja norma i da se u potpunosti uzimaju u obzir njezine posebne potrebe. Taj će pristup pomoći i stručnjacima iz zemalja u razvoju da igraju vodeću ulogu u tehničkome radu s pomoću partnerske pomoći na razini tajništva odbora ili mogućnošću imenovanja potpredsjednika iz zemlje u razvoju.

Vezano članstvo (*liaison membership*) omogućuje međunarodnim i regionalnim organizacijama sa širokom bazom članova da sudjeluju u razvoju norma (veza kategorije A) ili da o njemu budu obaviještene (veza kategorije B) te tako osigurava širu prihvaćenost konačnih rezultata normizacije i koordinaciju usporednih normizacijskih aktivnosti raznih tijela. Da bi bila djelotvorna, veza mora funkcionirati u oba smjera, pa su uobičajeni uzajamni sporazumi koji obično pokrivaju razmjenu osnovnih dokumenata, uključujući prijedloge novih projekata i radne nacрте.

Direktive

Direktive utvrđuju ključne postupke za rad na razvoju norma u ISO-u i IEC-u. One daju formalno objašnjenje i pravila za vođenje svakoga normizacijskog projekta. Takvim projektom može se smatrati svaki rad koji dovodi do razvoja nove norme ili drugog ISO-ova proizvoda, preradbe ili dopune postojeće norme.

Kao i svaki projekt u bilo kojoj organizaciji, svaka aktivnost mora slijediti planirani pristup i uporabu posebno dodijeljenih resursa. Treba biti vremenski ograničena i imati definiran krajnji proizvod, a obično uključuje skupinu ljudi.

Projektna struktura usvojena u ISO-u za aktivne projekte sustav je koji se sastoji od šest faza, iako se za neke projekte možda može ispustiti jedna ili više faza.

Struktura je u potpunosti opisana u 1. dijelu *ISO/IEC direktiva* (Postupci tehničkog rada). Drugi dio direktiva daje podrobna pravila za ustroj i sastavljanje međunarodnih norma.

Oba dijela zajedno često se nazivaju *Direktivama* (*The Directives*).

Faze koje dovode do nove norme

Razvoj međunarodne norme slijedi niz prepoznatljivih faza, od kojih svaka ima svoj akronim.

Naziv faze	Naziv proizvoda	Akronim
Prethodna faza	Prethodni projekt	PWI
Faza prijedloga	Novi prijedlog projekta	NP
Pripremna faza	Radni nacrt(i)	WD
Faza odbora	Nacrt(i) odbora	CD
Faza javne rasprave	Nacrt međunarodne norme	DIS
Faza odobravanja	Konačni nacrt međunarodne norme	FDIS
Faza objave	Međunarodna norma	IS

Glasovanje u ISO-u

Odluke se u ISO-u donose na temelju glasova tijela članova ISO-a, i to na načelu „jedna zemlja – jedan glas“. Tko ima pravo glasovati i kriteriji odobravanja razlikuju se ovisno o prirodi glasovanja. Pravila su dana u prvome dijelu ISO/IEC direktiva.

U fazi javne rasprave nacrt međunarodne norme (DIS) dostupan je svim tijelima članovima ISO-a i ona sva imaju pravo glasovati i davati primjedbe na taj dokument tijekom petomjesečnog razdoblja. Aktivni članovi odbora odgovorni za dokument obvezni su glasovati. Ako DIS dobije stopostotno odobrenje, može se izravno prijeći na objavu čim se riješe sve dobivene primjedbe. U suprotnome slučaju konačni nacrt međunarodne norme (FDIS) šalje se svim tijelima članovima ISO-a na glasovanje tijekom razdoblja od dva mjeseca, zajedno s izvještajem o glasovanju o DIS-u koji uključuje sve primljene primjedbe i način njihova rješavanja.

Autorska prava

Za sastavljanje pojedine norme može se upotrijebiti mnogo izvora, uključujući nacionalne norme, norme drugih normizacijskih tijela, znanstvene elaborate itd. Ako su ti izvori zaštićeni autorskim pravom, da bi se materijal mogao u cijelosti ili djelomično reproducirati u normi ISO-a, nužna je suglasnost vlasnika autorskih prava. Odgovornost je onih koji daju takve materijale da osiguraju suglasnost vlasnika autorskih prava.

Norme ISO-a i slične tehničke publikacije, radni nacrti, nacrti odbora, nacrti međunarodnih norma i konačni nacrti međunarodnih norma zaštićeni su autorskim pravom ISO-a.

Besplatno umnožavanje nacrta ISO-a dopušteno je isključivo u svrhu procesa razvoja norma, iako su **zaštićeni autorskim pravom**, i nadalje podliježu nekim drugim ograničenjima što se tiče umnožavanja i ponovne distribucije.

Publikacije ISO-a komercijalni su dokumenti i ne smiju se umnožavati bez izričita ovlaštenja od strane ISO-ova direktora za autorska prava (copyright@iso.org). ISO ipak prihvaća načelo distribucije publikacija za potrebe daljnje normizacije.

Politika prema patentima

Posebna se pozornost skreće na ISO/IEC-ovu politiku prema patentima, koja je prikazana u 1. dijelu *ISO/IEC direktiva* i u skladu s kojom u načelu nema prigovora na pripremu norma pod uvjetima koji uključuju uporabu predmeta zaštićenih patentom. Međutim, da bi se osiguralo da se međunarodna norma može upotrebljavati, nužno je da vlasnici tih patenata Središnjemu tajništvu ISO-a daju izjavu da su voljni ustupiti dozvole podnositeljima prijava širom svijeta pod prihvatljivim i nediskriminacijskim uvjetima.

ISO ne zahtijeva provedbu istraživanja patenata, ali očekuje se da će svi koji sudjeluju u kojemu normizacijskom projektu pokloniti pozornost svim bitnim patentnim pravima za koja saznaju.

Povjerljivost

Članovi ISO-ovih odbora imaju pristup povlaštenim informacijama i od svih se članova očekuje da poštuju **povjerljivost** tih informacija i ograničeno dijele informacije o unutrašnjim raspravama i radne dokumente, osim ako je to nužno za razvoj publikacije na kojoj se radi i postizanje konsenzusa o sadržaju.

ISO ima i obvezu da ne daje **osobne podatke** u vezi s članovima svojih tehničkih skupina. Mole se delegati da pomognu ISO-u u pridržavanju te obveze. ISO-ova izjava o zaštiti podataka primjenjuje općeprihvaćena pravila za suradnju u elektroničkome radnom okruženju. Sudionici se slažu da će se suzdržati od širenja informacija do kojih su došli kao sudionici u elektroničkim odborima, ali moraju jasno prihvatiti da će se njihovi osobni podaci upotrebljavati i dijeliti, prema potrebi, u okviru normizacijskog rada u kojemu sudjeluju.

ISO-ove publikacije

Iako je ISO poznat širom svijeta po **međunarodnim normama** (kao što je norma ISO 9000 za upravljanje kvalitetom), one su samo jedan oblik ISO-ovih proizvoda. ISO razvija sljedećih pet vrsta proizvoda:

Međunarodne norme (IS) daju pravila, smjernice ili značajke za djelatnosti ili njihove rezultate s ciljem postizanja najboljeg stupnja uređenosti u danome kontekstu. Međunarodne norme mogu imati više oblika. Osim norma za proizvod, postoje ispitne metode, upute za primjenu i, sve više, norme za upravljanje. Težište je na normama koje daju svojstva koja treba postići, a ne na normama koje propisuju način postizanja tih svojstava. Norme su namijenjene za opću i višekratnu uporabu i nemaju unaprijed utvrđen vijek trajanja. Međutim najmanje jednom u pet godina preispituje se jesu li i dalje korisne.

Tehničke specifikacije (TS) izrađuju se za predmete koji su još uvijek u tehničkome razvoju ili za koje je jasno da će se u budućnosti postići sporazum oko međunarodne norme, iako ne tako brzo. Tehničke se specifikacije objavljuju s ciljem da se odmah upotrebljavaju, ali predstavljaju i način za dobivanje povratnih informacija. Cilj je da na kraju budu pretvorene i ponovno obavljene kao međunarodne norme.

Tehničke specifikacije obično imaju životni vijek od šest godina, a nakon toga se ili pretvaraju u međunarodne norme ili povlače, a podliježu i preispitivanju korisnosti.

Tehnički izvještaji (TR) sadržavaju informacije koje se razlikuju od informacija iz prethodnih dviju vrsta publikacija. Mogu uključivati podatke dobivene primjerice istraživanjem ili iz informativnog izvještaja, ili informacije o „stanju tehnike“, kako se ono u tome trenutku shvaća. Tehnički izvještaji nemaju unaprijed utvrđen vijek trajanja.

Javno dostupne specifikacije (PAS) objavljuju se kao odgovor na hitnu tržišnu potrebu, a predstavljaju ili konsenzus stručnjaka u radnoj skupini ili konsenzus u organizaciji izvan ISO-a. Kao i tehničke specifikacije, objavljuju se s ciljem da se upotrebljavaju odmah, a također i da se dobiju povratne informacije radi njihova pretvaranja u međunarodne norme. Javno dostupne specifikacije imaju vijek trajanja od šest godina, a tada se moraju ili pretvoriti u međunarodne norme ili povući. Jedan predmet može biti pokriven većim brojem javno dostupnih specifikacija. Može se dogoditi da one u određenome smislu budu protuslovne jer se izrađuju prije nego što se postigne konsenzus, ali ne smiju biti u suprotnosti s postojećom međunarodnim normama.

Međunarodni sporazumi s radionica

(IWA) dokumenti su koji se razvijaju izvan uobičajena sustava ISO-ovih odbora kako bi se omogućilo sudionicima na tržištu da pregovaraju u okruženju „otvorene radionice“ pod okriljem ISO-a. Takve radionice obično imaju administrativnu podršku određena tijela člana ISO-a. U objavljenome sporazumu navode se organizacije koje su sudjelovale u njegovu razvoju. I ove publikacije imaju uvijek trajanja od šest godina, nakon kojeg se moraju ili pretvoriti u drugi oblik ISO-ova dokumenta ili povući.

Predsjednik i tajnik ISO-ova odbora

Svaki odbor – tehnički odbor ili pododbor – ima tajništvo. Ta funkcija i uloga dodjeljuje se nekomu tijelu članu ISO-a. Preuzimajući tu odgovornost, tijelo član ISO-a preuzima međunarodnu ulogu u ime ISO-a i služi članovima odbora (npr. aktivnim članovima, promatračkim članovima i vezanim članovima).

Predsjednike tehničkih odbora (TC) imenuje Tehnički upravni odbor na prijedlog tajništva. Predsjednike pododbora imenuje tehnički odbor također na prijedlog tajništva.

Predsjednik ISO-ova odbora ima zadatak pomagati odboru da postigne sporazum koji će biti međunarodno prihvaćen. Stoga je nužno da predsjednik napusti svako nacionalno stajalište koje je moglo biti primjereno ranije kad je predsjednik imao ulogu nacionalnoga delegata. Predsjednik ima zadatak voditi odbor prema konsenzusu i prepoznati kad je konsenzus postignut. Općenito to znači da se odbor složio da je neko rješenje najbolje moguće za međunarodnu zajednicu u danome trenutku.

Predsjednik stoga mora ostati neutralan i nastojati postići rezultate koji će biti prihvatljivi za međunarodnu zajednicu. Predsjednik stoga ne može i dalje biti nacionalni delegat u tome odboru.

Predsjednik mora voditi računa o činjenici da će veoma malen broj članova odbora komunicirati na svojem materinskom jeziku. Mora nastojati osigurati da se njihova stajališta čuju i da se potpuno razumiju. Time se može uštedjeti mnogo vremena u kasnijoj fazi.

Vođenje rada

Predsjednik ima očitu dužnost da vodi i nadzire napredak razvoja međunarodne norme u različitim fazama nacrtu dok ne dosegne završnu točku. Može mu npr. pomoći ako od jednog ili više članova odbora zatraži da pomogne tajništvu u pripremi nacrtu ili drugim aspektima sveukupnog zadatka.

Međunarodne veze

Predsjednik ISO/TC-a može igrati i ključnu ulogu u predstavljanju ISO-a u suradnji s povezanim međunarodnim organizacijama. Postoji mnogo formalnih veza između ISO-a i drugih međunarodnih organizacija gdje postoji potreba za međunarodnim normama u vezi s

njihovim vlastitim aktivnostima. Predsjednik ISO/TC-a može pomoći da se predstavljanje u takvoj suradnji djelotvorno odvija, s najmanjim mogućim udvostručivanjem poslova. I tu su u radu od vitalne važnosti kontakti koje ima predsjednik tehničkog odbora.

Pridržavanje direktiva

Jedna je od najvažnijih uloga i za predsjednika i za tajnika da u svakome trenutku osiguraju pridržavanje direktiva. Na pojedinim sastancima predsjedniku i tajniku može pomagati odgovarajući tehnički voditelj programa iz Središnjeg tajništva ISO-a. Posebno je važan prvi dio direktiva, u kojem su navedeni postupci razvoja norma koji se moraju slijediti. Drugi dio direktiva sadržava upute o tome kako se izrađuju jednoznačne i razumljive norme koje se mogu prihvatiti i upotrebljavati u cijelome svijetu. On također obuhvaća i način na koji se upotrebljavaju nazivi i prihvaćenu uporabu jedinica, dopuštenih odstupanja, simbola i izjava o vjerojatnosti. Glavnu odgovornost za pridržavanje drugoga dijela direktiva snose voditelji radnih skupina i voditelji projekata (vidi sljedeće poglavlje).

Tehnički voditelji programa

Svakom odboru ISO-a dodijeljen je tehnički voditelj programa. Tehnički voditelji programa su predstavnici Središnjeg tajništva ISO-a u odborima i daju im savjete o politikama, postupcima i svim pitanjima programa rada. Oni su također glavna kontaktna točka između odbora (preko predsjednika i tajnika) i ISO-ovog osoblja i upravljačke strukture. Pomažu i da se osigura odgovarajuća koordinacija između vezanih međunarodnih organizacija i tehničkih tijela koja rade u odgovarajućim područjima. Iako tehnički voditelji programa nisu prisutni na svim sastancima odbora, dolaze na sastanke kad treba riješiti neka politička ili proceduralna pitanja.

Tko je tko na ISO-ovu sastanku

Delegati u ISO-ovim tehničkim odborima (npr. ISO/TC 215) i pododborima (npr. ISO/TC 207/SC 1) imaju zadatak osigurati da odbor dozna i shvati ciljeve i stajališta nacionalnoga tijela člana koje predstavljaju. Delegati sudjeluju u pregovorima i konzultacijama koji trebaju dovesti do razvoja usuglašenoga međunarodnog mišljenja u kojem je uzeto u obzir stajalište njihovih zemalja.

Vođa delegacije njezin je službeni glasnogovornik. Od vođe delegacije očekuje se da će se pobrinuti da članovi njegove delegacije zastupaju ujednačeno stajalište tijekom sastanaka ili, ako postoje suprotna stajališta u delegaciji, da će odrediti koja će se stajališta zastupati na sastanku. Treba se pobrinuti da članovi njegove delegacije zastupaju stajalište tijela člana iz njegove zemlje. Vođi delegacije često se dodjeljuje dužnost da o ishodu sastanka obavijesti tijelo člana ISO-a iz svoje zemlje.

Predstavnik vezane organizacije imenuje odobrena organizacija koja surađuje s odborom (tj. vezani član) za sudjelovanje na sastancima. Ti delegati mogu biti prisutni na sastancima odbora zajedno s delegacijama tijela članova ISO-a. Vezane organizacije međutim nemaju pravo glasa u odboru. Veza s tim organizacijama treba funkcionirati u dva smjera kako bi se omogućilo davanje pravodobnih povratnih informacija i izvještaja o napretku. Predstavnici vezanih organizacija sudjeluju u ocjenjivanju rada odbora pomažući da se izbjegne preklapanje aktivnosti skupina koje u njemu sudjeluju te prema potrebi daju stručne savjete. Nemaju pravo glasa u službenim glasovanjima odbora.

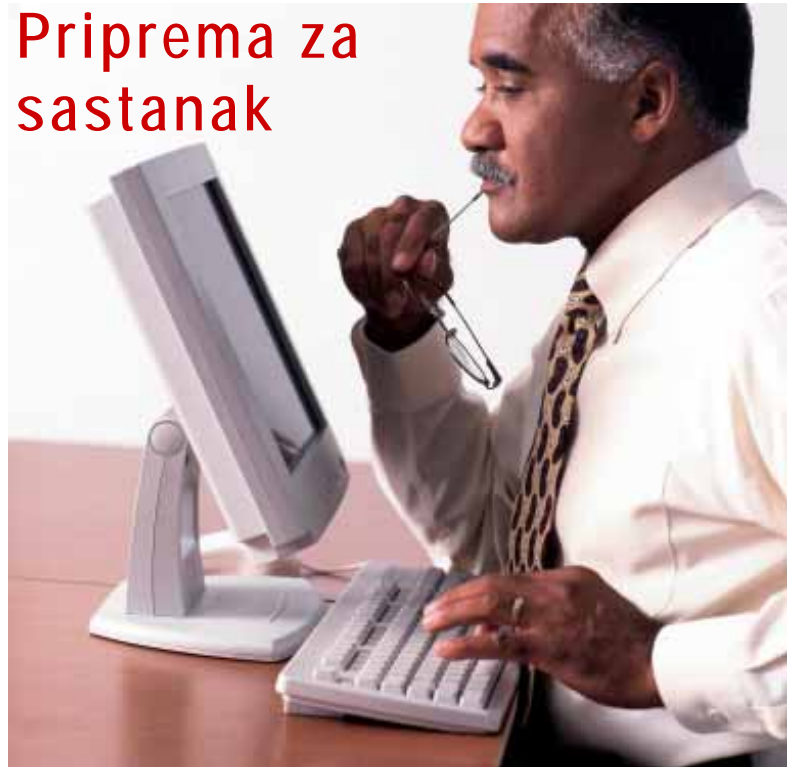

Stručnjake imenuje tijelo aktivni član ISO-a kad se odobri novi projekt. Stručnjake mogu imenovati i vezane organizacije ili drugi ISO-ovi ili IEC-ovi odbori s kojima postoji veza. Stručnjaci se obično dodjeljuju radnoj skupini povezanoj s projektom (pod tehničkim odborom ili pododborom). Stručnjaci ne prenose stajalište tijela člana koje ih je imenovalo, nego doprinose radu na temelju vlastitoga stručnog znanja. Stručnjaci se međutim potiču da shvate stajalište člana ISO-a koje ih je imenovalo i da ga izvještavaju o napretku u tehničkome radu.

Voditelji projekata/urednici i članovi uređivačkih odbora pomažu u pripremi, posuvremenjivanju i uređivanju nacrtu odbora i konačnih tekstova, uključujući potrebnu grafiku. Oni se brinu da osnovna jezična verzija, najčešće engleska, bude u skladu s ISO normama i da se prijevodi na druge jezike izrađuju na ispravan način.

Osim toga, većina odbora uspostavlja i **odbor za sastavljanje nacrtu** za vrijeme trajanja svakog sastanka, koji obuhvaća delegate koji su spremni pomoći tajništvu da sastavi nacrt rezolucija u kojima se dokumentiraju odluke postignute tijekom sastanka.

Priprema za sastanak

Kad god je to moguće, ISO-ovi odbori u svojem radu upotrebljavaju moderna elektronička sredstva – elektroničku poštu, skupnu programsku opremu (groupware) i telekonferencije. Sastanci se sazivaju samo kad je nužno raspraviti o bitnim pitanjima koja se ne mogu razriješiti na drugi način. Najveći dio ISO-ova elektroničkog rada obavlja se preko ISOTC poslužitelja koji je dostupan preko portala TCPortal www.iso.org/tc

Sastanci se planiraju dosta vremena unaprijed uzimajući u obzir prednost grupiranja sastanaka odbora koji se bave povezanim predmetima, čime se poboljšava komunikacija i smanjuje broj sastanaka na koje moraju dolaziti delegati koji sudjeluju u nekoliko tehničkih odbora ili pododbora.

(Nastavak na sljedećoj stranici)

O datumu i mjestu sastanka dogovaraju se predsjednik i tajništvo tehničkog odbora, odnosno pododbora, Središnje tajništvo ISO-a i nacionalno normirno tijelo koje je domaćin sastanka.

Da bi bili pripremljeni za sastanak, delegati moraju poznavati prošli i sadašnji rad svojeg odbora. Prema *ISO/IEC direktivama* tajništvo odbora mora staviti na raspolaganje dnevni red sastanka i sve osnovne dokumente najmanje četiri mjeseca prije datuma sastanka. Svi ostali dokumenti moraju biti na raspolaganju najmanje šest tjedana prije sastanka. Tako tijela članovi ISO-a imaju dovoljno vremena za pripremu svojih delegacija.

S obzirom na to da su službeni jezici ISO-a engleski, francuski i ruski, dopisivanje u radu odbora može se odvijati na bilo kojemu od tih jezika. Ipak kao radni jezik u mnogim odborima ISO-a najčešće se upotrebljava engleski jezik. Predsjednik i tajništvo odgovorni su za rješavanje pitanja jezika na sastanku, i to na način koji je prihvatljiv sudionicima, a u skladu je s općim pravilima *ISO/IEC direktiva*.

Izvještavanje medija o rezultatima

Interes tiska i drugih medija za rad ISO-a dobro je došao i Središnje tajništvo i tijela članovi ISO-a imaju službe za odnose s javnošću koje medijima mogu dati informacije o ISO-u, njegovim normama i radu u tijeku.

Dio tiska pokazuje sve veći interes za nazočnost na sastancima pojedinih odbora. Iako je taj interes, kao što smo već rekli, dobrodošao, prisutnost novinara na sastanku ISO-a može kočiti slobodnu i otvorenu raspravu. Zbog toga se novinarima ne dopušta nazočnost na radnim sastancima ISO-a. Novinarima se međutim dopušta sudjelovanje pri otvaranju i zatvaranju ISO-ovih plenarnih sjednica.

Sazivanje konferencija za tisak prije ili nakon sastanka odbora dužnost je tajništva odbora u dogovoru sa službom za odnose s javnošću tijela člana ISO-a koje je domaćin sastanka.

Tijelo član ISO-a koje je domaćin sastanka treba koordinirati i odobriti izjave za tisak kako bi se izbjegla pomutnja koja bi nastala kad bi pojedini sudionici davali različite izjave.

Korisne adrese

ISO Online: www.iso.org
www.iso.org/tc

Ostale internetske usluge od izravnog interesa za delegate:

Predlošci za sastavljanje dokumenata
(Authoring templates)

www.iso.org/templates

Upute za elektroničko glasanje
(Guidelines on e-balloting)

www.iso.org/e-balloting

Upute o PDF-u
(Guidelines on PDF)

www.iso.org/pdf

Upute o Bečkom sporazumu
(Guidelines on the Vienna Agreement)

www.iso.org/va

Upute za ISO eService
(ISO eService Guide)

www.iso.org/isoervicesguide

ISO/IEC direktive + Dopuna
(ISO/IEC Directives + Supplement)

www.iso.org/directives

ISO/TC poslovni planovi
(ISO/TC Business Plans)

www.iso.org/bp

ITTF internetska stranica (rad ISO/IEC JTC 1)
(ITTF Web Site (work of ISO/IEC JTC 1))

www.iso.org/ittf

Izvori za izobrazbu i informacije
(Training resources and information)

www.iso.org/training

Mreža internetskih poslužitelja svih svjetskih tijela
zaduženih za norme
(World Standards Services Network)

www.wssn.net

Časopisi koje vrijedi čitati

ISO Focus,

panorama norma i povezanih tema: što se radi i zašto, što će se raditi i kako norme pomažu u oblikovanju svijeta za poslovanje vlade i društvo.

Sadržava i intervjue s čelnicima tvrtka o prednostima međunarodnih norma.

www.iso.org/isofocus

ISO Management Systems

objedinjuje globalno poslovno znanje i znanje o normama. Obuhvaća novosti u vezi s normama niza ISO 9000 i ISO 14000 u cijelom svijetu te informacije o predstojećim ISO poslovnim normama za sektore usluga, ocjena sukladnosti i novim pitanjima kao što su društvena odgovornost, izravno iz izvora – ISO-a.

Dostupna su izdanja na engleskome, francuskome i španjolskome jeziku.

www.iso.org/ims

ISO Central Secretariat

International Organization for
Standardization
1, rue de Varembé,
Case postale 56
CH-1211 Genève 20
Switzerland

Tel + 41 22 749 01 11

Fax + 41 22 733 34 30

E-mail central@iso.org

Web www.iso.org

ISBN 92-67-10413-6

© ISO, 2005-10/3 000